

Xeetu yelleefi liggéeykat yi

Sooy liggéey ci NYC, am nga yelleef ak sa immigration bumu mēna doon.

The Department of Consumer and Worker Protection (DCWP) moo defar lii di tēnk yooni dēkk yu mag yi, etaa yi ak federal yi ngir nga xam sa yelleef ci sa liggéey.

Bàyyi ci xel: “Jëfandikukat” ak “xibaarukaay bi tëye” lañuy xibaarukaay bunt yi. Danuy wane kañ yelleef ci liggéey dafay wax ci kontraktër bu moom boppam.

I. Yelleefi liggéey yi DCWP tëral

Congé kaaraange ak feebar bu ñuy fay
Coppite ci waxtu yi ci diir bu gàtt
Yelleefi liggéeykat Fast Food
Yelleefi liggéeykat ci wàllu kaaraange ci
jaaykaayu detaay ak serwiis publik
Yelleefi liggéeykat yiy yóbbu lekk
Yelleefi liggéeykat yiy demal seen bopp
Njariñu dem ak dikk
Yelleefi liggéeykat ci nduggi

III. Yelleefi kiy sàkku liggéey

Fey Leer
Taarixu saleer Ban
Yelleefi sooy jëfandikoo ab kurelu liggéey
Jumtukaayi jël dogal ci liggéey

II. Yelleefi liggéey yi yeneen agence yi tëral

Salaire bu gēna ndaw ak yelleefi waxtu
liggéey
Salaire biy am
Congé familial buy fay
Sàrtu konje famiy ak pajum
Liggéeykat yi ak
ndimbalu invalidite
Amul Liggéey buñ Forse
Barabu liggéey bu wóor te wér
Barabu liggéey bu amul benn xeex
Yelleefu mbootaay
Ndimbalu ñàkkum liggéey
Assurance wérgi-yaram
Xayma liggéeykat bu jaar yoon
(Liggéeykat wala Kontraktër bu
moom boppam)

I. Yelleefi liggéey yi DCWP tëral

Wàll wii dafay fësal yooni liggéey yu am solo ci NYC.

Bàyyi ci xel: Du tënk lépp te nekkul ay xelal ci wàllu yoon.

Amul benn fayyu

Yoon tere na ñu yar, dàq liggéeykat, wala ñu defal ko ay jëf yu ñaaw ci liggéeyam ndax dafa jëfandikoo wala jéema jëfandikoo ay yelleefam. Jokkoo ak DCWP ci saasi su amee ñaawtéef.

Jokkoo ak DCWP

Soo béggee xam ci yeneen sàrti liggéey ci NYC, laajal ab laaj, wala nga def plainte:

- Seetal **nyc.gov/workers**
- Woowal **311** (212-NEW-YORK ci biti NYC) nga leeral yoonu aar liggéeykat

DCWP dina denc sa dàntite ci kumpa fileek yoon sàkku ñu ko fësal wala nga joxe ndigal. DCWP du lay laaj sa immigration.

Congé kaaraange ak feebar bu ñuy fay

Sooy liggéey ab diir wala ab diir bu mat ci bépp liggéey bu mag wala mbootaay buy def te Yàlla tax ci NYC wala sooy liggéey ci ab kër ci NYC ni liggéeykat kër, am nga sañ-sañu am 40 wala 56 waxtu congé ci at bi ngir toppatoo ngir sa bopp wala képp ku nga jàpp ni say mbokk. Jëfandikool congé ngir:

- wérge-yaram, lu ci melni feebar wala paj ngir moytu;
- kaaraange ndax of fitna ci biir kër, awra buñu bëggul, topp, wala jaay nit.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte:

- Seetal **nyc.gov/workers**
- Woowal 311 nga wax ko congé safe ak congé malade

Coppite ci waxtu yi ci diir bu gàtt

Am nga sañ-sañu soppali sa oraaire ci diir bu gàtt, fileek ñaari fani liggéey ci at mi, ngir yenn xew-xew yu am solo. Lu ci melni yelleefu jël congé te kenn duko fay. Xew-xew yi mën nañu nekk:

- toppato xale;
- toppatoo sa njaboot wala sa waa kër gu laago;
- deglu njariñu askan wi;
- bépp jëfandikoo ci yoonu NYC buy fay Safe ak Sick Leave.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte:

- Seetal **nyc.gov/workers**
- Woowal 311 nga wax Coppite ci waxtu

Yelleefi liggéeykat Fast Food

Sooy liggéey ci fast food, danga wara am:

- oraaru ayu-bis bu nekk;
- yokk xalis ngir coppite ci orañ bi;
- njëkka liggéey ci turnu yu bees;
- aar ci liggéey ci dàq, dàq liggéey, wala wàññi waxtu liggéey.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte:

- Seetal nyc.gov/workers
- Woowal 311 nga wax Yoon ci ayu-bis liggéey bu jaar yoon

Yelleefi liggéeykat ci wàllu kaaraange ci jaaykaayu detaay ak serwiis publik

Sooy liggéey ci benn butig wala ci utility safety, danga wara am sa oraaru liggéey ayu-bis bu nekk 72 waxtu laata turnu bu njëkk bi.

Sa patronj mënul def coppite ci mujjentalu simili.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte:

- Seetal nyc.gov/workers
- Woowal 311 nga wax Yoon ci ayu-bis liggéey bu jaar yoon

Yelleefi liggéeykat yiy yóbbu lekk

Kontraktuwel yi moom seen bopp yiy yóbbu lekk ci resto yi ngir aplikaasionj am nañu sañ-sañ.

Sooy yóbbu lekk ci resto ngir ab aplikaasionj, aplikaasionj yi dañu wara:

- fay la njëg bi gëna ndaw*;
- wax la ñaata la kiliyaan bi di fay ci livraison bu nekk;
- wax la sa saleer yépp ak sa xalis bis bi weesu;
- may la nga tēnk fu nga wara dem ci resto yi te baña jëfandikoo yenn pond wala tunnel;
- wax la yoon wi balaa ngay nangu ñu indil la ko;
- fay la benn yoon ci ayu-bis bi.

*Coppite ci njëgu saleer bi gëna ndaw dafay am ci 1 awril at mu nekk.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte:

- Seetal nyc.gov/workers
- Woowal 311 nga wax Liggéeykat yiy Yobbu

Yelleefi liggéeykat yiy demal seen bopp

Sudee liggéeykat bu moom boppam nga (freelancer) ci NYC, danga wara am:

- kontraa buñ bind;
- di fay sa liggéey ci waxtu wi war te mat sëkk.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte:

- Seetal nyc.gov/workers
- Woowal 311 nga wax Liggéeykat yiy Demal seen bopp

Njariñu dem ak dikk

Sooy liggéey ci benn entreprise wala ci kuréel guy def te Yàlla tax, nga am 20 wala lu ëpp liggéeykat yu boddul ak sindikaa ci NYC, sa patron daf lay jox prograamu xéewali dem liggéey.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte:

- Seetal nyc.gov/workers
- Woowal 311 nga wax njariñu dem bi ak dikk bi

Yelleefi liggéeykat ci nduggi

Sooy liggéey ci benn butik buñ jaay, boroom bu bees bi dafa wara tëye liggéeykat yi ci boroom bi njëkk ci diiru 90 fan.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte:

- Seetal nyc.gov/workers
- Woowal 311 nga wax Liggéeykat yi

II. Yelleefi liggéey yi yeneen agence yi tëral

Wàll wii dafay wane yooni liggéey yu am solo yi am ci dëkk yi, etaa yi ak federaal yiy aar liggéeykat yi. Dafay wane itam ni NYC dafay aar liggéeykat yi ci wàllu xeex, te loolu dafay muur xeetu liggéeykat yu bari, ba ci ñiy moom seen bopp.

Bàyyi ci xel: Du tënk lépp te nekkul ay xelal ci wàllu yoon.

Salaire bu gëna ndaw ak yelleefi waxtu liggéey

Am nga sañ-sañu am saleer bu gëna ndaw ci waxtu bu nekk soo koy seet.

Mën nga am sañ-sañu yokk saleer ci waxtu wu gëna ndaw, lu ci melni:

- *Feeyu overtime*: Liggéey lu ëpp 40 waxtu ci ayu-bis bi, dañu koy fay lu tollu ci benn waxtu ak genn-wàll.
- *Feeyu woote*: Feyeel ndax dañu la teela yóbbu seen kër.
- *Séddale turnu bi ak tasaaroo waxtu yi ñuy fay*: Feyeel sudee ndoorte sa bis liggéey ak bis bi jeex dañu ëpp 10 waxtu ci diggante bi.
- *Toppatoo buñ yamale*: Feyeel sudee yaa ngi raxas sa uniforme.

Sa patron dafa wara:

- jox la yëgle bu bind ci njëgu saleer bi suñu la jëlee liggéey;
- dina la jox leeral ci saleer bi (pay stub) bis bu nekk.

Am nga yeneen yelleef ak aar yu jëm ci:

- dindi xalis ci saleer ci anam wudul yoon;
- noppalu ak noppalu;
- liggéey liggéeykat yu tolluwul ci 18 at.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jokkool ak:

New York State Department of Labor

dol.ny.gov (seetlu “labor standards”) | 888-469-7365

Salaire biy am

Ci yooni réew mi ak dëkk yi, kontraktuwel yi dañu wara am saleer bu gëna ndaw ak xéewal yiñ laaj ngir liggéeykat yi ci yenn kontraa liggéey yu réew mi ak yenn projet yu prive yuy am xalis bu réew mi wala njariñu juuti.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jokkool ak:

New York State Department of Labor

dol.ny.gov (seetlu “prevailing wage”) | 888-469-7365

New York City Comptroller

comptroller.nyc.gov (seetlu “prevailing wage”) | 212-669-3916

Congé familial buy fay

Sa patron dafa wara jox 12 ayu-bis ngir nga *mëna liggéey* te doo fay:

- lëkkaloo ak doom juy sooga judd, adopte wala yar;
- toppatoo baayima yi am feebar bu metti; wala
- jàppale nit ñi nga bëgg sudee sa jabar/jekker, sa jabar/jekker, sa doom, wala sa waajur dañu leen yónnee ci bitim réew ngir liggéey soldaar.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jikkool ak:

New York State Paid Family Leave
paidfamilyleave.ny.gov | 844-337-6303

Sàrtu konje famiy ak pajum

Patron yi am 50 liggéeykat wala lu ëpp dañu wara jox liggéeykat yi 12 ayu-bis congé famiy wala congé médical te *kenn du leen fay*.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jikkool ak:

U.S. Department of Labor
dol.gov | 866-4-USWAGE (866-487-9243)

Liggéeykat yi ak ndimbalu invalidite

Am nga sañ-sañu am ndimbalu xalis ak/wala paj sudee danga feebar wala nga gaañu ci sa liggéey.

Sa patron dafa wara jox ndimbalu invalidite ci diir bu gàtt sudee gaañ-gaañu wala feebar bu nekk ci bitim liggéey, lu ci melni laago bu bawoo ci ëmb wala am doom.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jikkool ak:

New York State Workers' Compensation Board
wcb.ny.gov | 877-632-4996

Amul Liggéey buñ Forse

Liggéeyloo nit, ñu xamee ko ci njaayum doomi aadama, krim bu rëy la. Ñiñ ci lor dañuy liggéey te duñu ko bëgg ndax dañu leen di jaay doole, di leen nax wala di leen jaay doole.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jikkool ak:

National Human Trafficking Hotline
(U.S. Department of Health & Human Services Administration for Children & Families)
888-373-7888 (24 waxtu, 7 fan ci ayu-bis bi)

New York State Department of Labor Division of Immigrant Policies and Affairs
877-466-9757 (Altine ba aljuma, 9 waxtu ci suba ba 5 waxtu ci ngoon)

Amna benn xeetu ndimbal luñuy woowe visa T buy jàppandi ci yenn ñi mucc ci njaayum doomi aadama yi.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jikkool ak:

Mayor's Office of Immigrant Affairs Immigration Legal Support Hotline

800-354-0365 (Altine ba aljuma, 9 waxtu ci suba ba 6 waxtu ci ngoon)

Barabu liggéey bu wóor te wér

Sa barabu liggéey dafa wara amul benn loraange ci wérge-yaram ak kaaraange. Am nga itam sañ-sañu am xibaar ak tàggat ci loraange yi ci liggéey.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jikkool ak:

Occupational Safety and Health Administration

osha.gov | 800-321-OSHA (800-321-6742)

Am nga sañ-sañu sos komite buy saytu kaaraange ci barabu liggéey bi, muy liggéeykat yi ak kilifa yi ngir saafara jafe-jafe kaaraange ci barabu liggéey bi.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jikkool ak:

New York State Department of Labor

dol.ny.gov (seetlu "HERO Act") | 888-469-7365

Barabu liggéey bu amul benn xeex

Dëkk yi, etaa yi, ak yooni federaal tere nañu ñuy sonal nit ci wàllu awra ak ñuy xeex nit ci liggéey. NYC Yoon wiy tere ñuy xeex dafay wax ci liggéeykat yi, ñiy moom seen bopp, stagiaire yi ak ñiy wut liggéey.

Ci NYC, yoon terewul patron yi di xeex ci wàllu kategori yuñ aar, boole ci waaye du yam ci:

• at jamono	• réew mi cosaano
• jaar-jaaru daan (ci anam yu bari)	• pregnancy
• disability	• rawante
• jinsi	• digle
• immigration wala nekk doomu réew	• jubluwaayu awra

Xeetu dëkkuwaay bu jaar yoon

Patron yi ci NYC dañu wara joxe dëkkuwaay bu méngoo ak li ñuy:

• laago (yaram wala xel)	• topp diine
• ëmb, am doom, ween	• nekk kiñ fitnaal ci biir kër (ba ci fitnaal ci wàllu koom), fitnaal ci wàllu awra, wala topp

Li gëna neex mooy ñu soppi oraaru liggéey bi, wareef yi ak/wala jumtukaay yi.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jikkool ak:

NYC Commission on Human Rights

nyc.gov/humanrights | 311 (say Xeexal) 212-416-0197

New York State Division of Human Rights

dhr.ny.gov | 888-392-3644

U.S. Equal Employment Opportunity Commission

eeoc.gov | 800-669-4000

benn saleer

Am nga sañ-sañu am saleer bu tolloo ci liggéey bu tolloo, te nga waxtaan ak say naataango ci saleer.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jikkool ak:

New York State Attorney General

ag.ny.gov (seetlu “equal pay”) | 800-771-7755

Yelleefu mbootaay

Mën nga liggéeyandoo ak say naataango ngir gëna baaxal sa anam liggéey, boole ci nas sindikaa. Patron yi mën ñu la teg ay daan ndax danga amal ay jafe-jafe liggéey ak say naataango liggéey.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jikkool ak:

National Labor Relations Board

nlr.gov | 844-762-NLRB (844-762-6572)

Ndimbalu ñàkkum liggéey

Sa patron dafa wara am assurance ñàkkum liggéey bu may xalis buy yàgg, fileek 26 ayu-bis, soo ñàkke sa liggéey te doo def sa njuumte, nga nekk di wër liggéey. Danga wara am ndigalu yoon ngir mënna liggéey ngir mënna am ndimbalu ñàkkum liggéey.

Ngir am ci yeneen leeral, jikkool ak:

New York State Department of Labor

dol.ny.gov (seetlu “unemployment”) | 888-209-8124

Assurance wérge-yaram

Sudee sa patron daf lay jox assurance wérge-yaram, mën nga am sañ-sañ wéyal xéewali wérge-yaram yi soo ñàkke assurance wérge-yaram wala nga soppi liggéey.

Ngir am ci yeneen leeral, jokkool ak:

U.S. Department of Labor

dol.gov (seetlu “Employee Benefits Security Administration”) | 866-444-3272

Xayma liggéeykat bu jaar yoon (Liggéeykat wala Kontraktër bu moom boppam)

Yelleefi liggéeykat yu bari dañuy ténku ci liggéeykat yiñ jàppee ni liggéeykat.

Liggéeykat nga wala liggéeykat bu moom boppam mingi aju ci mbir yu bari ak ci ni sa liggéey di doxee.

Misclassification dafay am sudee patron yi dañuy jàppee liggéeykat yi ñu wara jàppee ni liggéeykat yu moom seen bopp wala ñuy fay liggéeykat yi “ci téere yi” te duñu fay juuti. Juum ci xaaj liggéeykat bi dafay xañ liggéeykat yi seen yelleef ak seen xéewal ci liggéey bi.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir yëgal njuumte ci xaaj, jokkool ak:

New York State Department of Labor

dol.ny.gov (seetlu “misclassification”) | 866-435-1499

III. Yelleefi kiy sàkku liggéey

Wàll wii dafay fësal loi yu am solo ci Dëkk yi, Etaa yi ak federal yi.

Bàyyi ci xel: Du tënk lépp te nekkul ay xelal ci wàllu yoon.

Dëkk bi dafay jàppale ñiy wut liggéey te yoon may leen ñu liggéey te doo fay. Cjokkoo ak Departemaa bi yor sarwis yu ndaw yi ci NYC (NYC Department of Small Business Services) ngir jàng lu jëm ci Workforce1 Career Centers:

- Visit nyc.gov/workforce1
- Woowal **311** nga Workforce1

Fey Leer

Patron yu bari dañu wara joxe limu ñuy fay ci këyitu liggéey bi.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jokkool ak:

NYC Commission on Human Rights

nyc.gov/humanrights | 311 (Salary Transparency)

New York State Department of Labor

dol.ny.gov (seetlu “pay transparency”) | 888-469-7365

Taarixu saleer Ban

Patron yi mënu ñu laaj sa jaar-jaaru saleer bi ñuy jël nit ñi.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jokkool ak:

NYC Commission on Human Rights

nyc.gov/humanrights | 311 (Discrimination)

New York State Department of Labor

dol.ny.gov (seetlu “salary history ban”) | 888-469-7365

Yelleefi sooy jëfandikoo ab kurelu liggéey

Agence yiy wut liggéey dañu wara am lijjaassa bu DCWP ngir mëna liggéey ci NYC.

Agence yi mënu ñu la sàkku xalis balaa ñu lay jox liggéey. Fees mënu ëpp limu gëna mag bi yoon réew mi tëral. Soo fayyee ludul yoon, mën nga laaj ñu dello la xalis bi.

Agence yi dañu la wara jox kontraa ak këyit.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jokkool ak:

NYC Department of Consumer and Worker Protection

nyc.gov/workers | 311 (Employment Agency Complaint)

Jumtukaayi jël dogal ci liggéey

Patron yi ak agence yiy liggéey mēnu ñu jëfandikoo jumtukaayu dogal ci liggéey (AEDT) ci NYC fileek fexe wuñu ñu def audit bu baax ba noppi joxe yëgle yi war ci liggéeykat yi ak kàndidaa yi.

Ngir am ci yeneen leeral wala ngir joxe plainte, jukkool ak:

NYC Department of Consumer and Worker Protection

nyc.gov/dcwp | 311 (AEDT)